

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

**ДЕРЖАВНИЙ ЗАКЛАД
«ПІВДЕННОУКРАЇНСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ К. Д. УШІНСЬКОГО»**

*(кафедри теорії та методики практичної психології,
кафедра психіатрії, медичної та спеціальної психології)*

ОДЕСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

(кафедра мовної та психолого-педагогічної підготовки)

**ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ
УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ Г. С. СКОВОРОДИ**

(кафедра психології)

КЛАСИЧНИЙ ПРИВАТНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

(кафедра практичної психології)

**АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ
ПРАКТИЧНОЇ ПСИХОЛОГІЇ**

Збірник наукових праць
Всеукраїнської науково-практичної інтернет-конференції

19 травня 2023 року

Одеса – 2023

китайських респондентів зберегли домінуючу емоцію страху. Вони відмічають також, що моделі поведінки змінилися ще в 2020 році.

Література

1. Кокурн О.М., Мороз В.М., Лозінська Н.С., Пішко І.О. Збірник психодіагностичних методик для професійно-психологічного відбору кандидатів на військову службу за контрактом у Збройних Силах України : метод. посіб. К.: Видавничий дім “Освіта України”, ФОП Маслаков Руслан Олексійович, 2021. 74 с.
2. Лемак М.В., Петрище Ю.В. Психологу для роботи: діагностичні методики (українська мова). Методичне видання. Збірник. Ужгород, Видавництво А. Гаркуші, 2012, 616 с.
3. Усамітнення та самотність в житті особистості / Збірник тези за матеріалами круглого столу (on-line, 24 квітня 2020 р.). Київ: ДП «Інформаційно-аналітичне агентство», 2020. 100 с. Chong M., Wang W., Hsieh W., Lee C., Chiu N., et al. (2004). Psychological impact of severe acute respiratory syndrome on health workers in a tertiary hospital. Br. J. Psychiatr. 185 127–133. 10.1192/bjp.185.2.127
4. Dou K., Nie Y., Wang Y., Liu Y. (2013). Analysis on development characteristic of adolescent regulatory emotional self-efficacy. Chinese J. Health Educ. 29 207–210
5. Kochanska G, Knaack A. Effortful control as a personality characteristic of young children: Antecedents, correlates, and consequences. Journal of Personality. 2003;71:1087–1112.
6. Lengua LJ, West SG, Sandler IN. Temperament as a predictor of symptomatology in children: Addressing contamination of measures. Child Development. 1998;69:164–181.
7. Porter CL, Hart CH, Yang C, Robinson CC, Olsen SF, Zeng Q, Olsen JA. A comparative study of child temperament and parenting in Beijing, China and the western United States. International Journal of Behavioral Development. 2005;29:541–551.
8. Rothbart MK. Temperament and the development of inhibited approach. Child Development. 1988;59:1241–1250.

РІВЕНЬ ТРИВОЖНОСТІ ВІЙСЬКОВОСЛУЖБОВЦІВ В УМОВАХ БОЙОВИХ ДІЙ

Фесюк А. І.

*Міжрегіональна академія управління персоналом
(м. Одеса, Україна)*

Чисельні порушення військової дисципліни, породжуються погано контрольованим тривожним станом у військовослужбовців. Небезпека тривожності полягає і в тому, що вона створює передумови до суїцидів, перешкоджає оздоровленню психологічного клімату, зменшує ступінь довіри у взаєминах між керівниками та підлеглими. Вирішення цих завдань, потребує відповідного науково-психологічного забезпечення [1].

Метою обраною теми є вивчення та аналіз рівня особистісної та реактивної тривожності військовослужбовців в умовах бойових дій.

Аналізуючи чисельні дослідження, тривога – це емоційний стан, відчуття сильного хвилювання, неспокою нерідко без будь якого зовнішнього приводу. [2]. Розрізняють реактивну тривожність (РТ), яку ще називають ситуативною тривожністю (СТ), що пов’язана з певною ситуацією; а також особистісну тривожність (ОТ), яка є стабільною властивістю особистості. Особистісна тривожність характеризує стійку схильність сприймати велике коло ситуацій станом тривоги. Дуже висока ОТ прямо корелює з наявністю невротичного конфлікту; з емоційними і невротичними зривами і психосоматичними

захворюваннями. Реактивна тривожність, навпаки, викликається певною ситуацією, тому може бути об'єктом терапевтичної дії. За ступенем виразу тривожність буває низькою, помірною (що є фізіологічною нормою, так звана «корисна тривожність») і високою (яка потребує особливої уваги). Низька тривожність потребує підвищення відчуття відповідальності. Але іноді дуже низька тривожність у показниках є результатом активного витіснення особистістю високої тривожності з метою показати себе з більш вигідного боку. [3].

Для проведення дослідження було використано наступну методику: «Шкала оцінки реактивної та особистісної тривожності» Ч.Д. Спілбергера, Ю.Л.Ханіна. Обрана методика дозволяє інформативно та надійно оцінити рівень тривожності у наданий час. Тобто реактивна тривожність, як стан, особистісна тривожність, як стійка (постійна характеристика) людини. Нижче наведені результати дослідження військовослужбовців кількістю 182 осіб, які знаходились у зоні проведення активних бойових дій.

Таблиця 1

Отримані результати за методикою Шкала оцінки рівня реактивної реактивної та особистісної тривожності» Ч.Д. Спілбергера, Ю.Л. Ханіна

Методика «Шкала оцінки рівня реактивної реактивної та особистісної тривожності» Ч.Д. Спілбергера, Ю.Л. Ханіна	Особистісна тривожність (ОТ)		Реактивна (ситуативна) тривожність (РТ)	
	Кількість осіб	%	Кількість осіб	%
Низька	16	8,8 %	4	2,2 %
Помірна	12	6,6 %	160	87,9 %
Висока	154	84,6 %	18	9,9 %

Отже, із всього вищезазначеного можна зробити висновок, що особистісна тривожність, показала досить високі показники у військовослужбовців, з 181 осіб, 84,6% висока, помірна у 6,6% та низька у 8,8%. Що торкається реактивної тривожності, 87,9 % показали помірний рівень тривоги, 9,9% високий та 2,2% низький рівень тривоги.

За даними проведеного емпіричного дослідження на виявлення схильності до стану тривоги у військовослужбовців, можна порекомендувати органам військового управління і виховання доцільно фіксувати різні такі прояви серед особового складу з подальшим їх аналізом і проведенням відповідних виховних, психокоригуючих впливів. У зв'язку з тим, що різні прояви захисних реакцій військовослужбовця фіксувати неспеціалісту важко рекомендується організувати проведення з командирами занять за програмою «Мій рівень тривоги» з метою навчання їх технології управління тривогою в підрозділах. У

зв'язку з тенденцією ускладнення навчання і виховання особового складу і необхідністю надання кваліфікованої допомоги військовослужбовцям доцільно ввести до складу підрозділів офіцера-вихователя. Для розвитку служби психологічного забезпечення, потрібно науково-методичне забезпечення, більш тісне і координоване взаємодія медичних, виховних, психологічних і освітніх центрів.

Література

1. Козира П. В. Феноменологія психологічної дезадаптації у співробітників МВС України-учасників в АТО. *American Scientific Journal*. 2016. № 8 (8). Р. 40-46.
2. Колов С. А. К вопросу о системной (биопсихосоциальной) модели психопатологических нарушений у ветеранов боевых действий. *Фундаментальные науки и практика*. 2016. Том 1. № 1. С. 80-86.
3. Матяш М. М. Особливості посттравматичного стресового розладу в учасників антитерористичної операції – український синдром. *Лікарська справа*. 2014. № 12. С. 105-112.